

VÁCLAV ŠRÁM (1851-1909) - KNĚZ A HISTORIK**Zdeněk SLAVÍK**

Mezi v současné době tak trochu zapomenuté historiky patří katolický kněz Václav Šrám. Snad je to dáno i tím, že archivní prameny k jeho životu a dílu jsou velmi skromné. Kupodivu ho nevzpomíná ani jinak podrobné dvousvazkové dílo Františka Kutnara Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví (SPN Praha I.díl 1973, II.díl 1977).

Narodil se ve Velké Jesenici, okres Náchod dne 29.května 1851 a byl pokřtěn hned následujícího dne. Otec Josef Šrám byl domkářem ve Velké Jesenici. Matka Marie, rozená Kratinová, pocházela z nedaleké Šeřeče¹⁾. Začal se vzdělávat na jednotřídní škole ve Velké Jesenici a pokračoval ve čtvrté třídě hlavní školy v Náchodě.²⁾ Gymnasium studoval od roku 1864 v Hradci Králové. Patřil mezi dobré studenty. Během celého studia byl osvobozen od školného. Hradecké gymnasium navštěvoval až do pátého ročníku.³⁾ Od šestého ročníku pokračoval ve studiu v Rychnově nad Kněžnou. Hned v sextě byl jeho třídním profesorem historik August Sedláček, který Šráma učil němčinu, češtinu a dějepis. V dalších ročnících již nebyl třídním, ale stále jej učil dějepis. Zde můžeme možná hledat zálibu v dějepise.⁴⁾ Na tomto gymnasiu také v roce 1872 maturoval.⁵⁾

Po maturitě nastoupil do biskupského semináře v Hradci Králové, k čemuž se rozhodl pravděpodobně až v posledním ročníku. Po absolvování byl dne 3.srpna 1876 vysvěcen na kněze od královehradeckého bis-

1) SOA Zámorsk, Kniha narozených Velká Jesenice 1850 - 1862, fol. 8

2) SOkA Litomyšl, Pamětní kniha obecné a měšťanské školy v Poličce 1897 - 1909, s. 92.

3) SOkA Hradec Králové, fond GY-HK, katalogy z let 1864/65 -1868/69.

4) SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond gymnasium RK, katalogy z let 1869/70 - 1872/73.

5) SOkA Rychnov nad Kněžnou, GRK protokol o maturitní zkoušce (1872-81).

kupa Josefa Jana Haise.⁶⁾

Od 7.září 1876 působil jako kooperátor v německé farnosti Olešnice v Orlických horách.⁷⁾ Na vlastní žádost byl ustanoven 10.května 1878 za kaplana do České Skalice.⁸⁾ Zde poprvé se setkáváme s jeho historickou a vlasteneckou prací. Založil zde čtenářskou besedu a napsal knihu Historický popis okresu Českoskalického, kterou vydalo nakladatelství Mojžíra Urbánka v roce 1882. Kniha začíná kapitolou Povšechný přehled okresu Českoskalického (hranice, všeobecný tvar a povaha půdy, podnebí, vodstvo, plodiny, obyvatelé, živnosti, prostředky spojovací, školství, správa úřední, správa církevní). Nejrozsáhlejší částí jsou Dějiny a místopis jednotlivých míst. V této části postupně popisuje jednotlivé obce v okrese. Všimá si dějin obce, kostela, fary, školy, někde i záložen. Kniha je doplněna tabulkami a barvotiskovou mapou okresu. Na konci se nachází velmi podrobný Seznam jmen osob a míst. Celá kniha má 108 stran. Václav Šrám čerpal z literatury, pramenů, pravděpodobně spolupracoval i se svými kolegy a představiteli jednotlivých obcí.

Na tuto knihu se odvolává i August Sedláček v díle Hrady, zámky a tvrze království českého V.⁹⁾

V České Skalici psal též články do časopisu Malý čtenář.¹⁰⁾ Ve svém životopise v pamětní knize farního úřadu ve Starém Bydžově uvádí, že v této době přispíval i do „deních listů“.

Se studenty z České Skalice dal podnět k zasazení desky prof. Františku Smetanovi v jeho rodných Svinišťanech, která byla odhalena 15.srpna 1882. Dále pomáhal při získání povolení k výstavbě pomníku Boženy Němcové na náměstí před školou v České Skalici.¹¹⁾

Protože se chtěl osamostatnit a v České Skalici neměl velkou naději na vyšší postavení, složil v květnu 1882 katechetickou zkoušku pro střední školy. Poté byl výnosem c.k. zemské školní rady v Praze a biskupskou konzistoří v Hradci Králové jmenován katechetou při obecné a měšťan-

6) V.Šrám, Paměti městečka Smidar nad Cidlinou, s. 263.

7) Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836, fol. 128.

8) SOkA Benešov, Farní kronika Borovnice 1858 - 1937, fol. 86.

9) Kapitola Skalické tvrze (s.47, 48, 49) a Tvrze na panství náhodském (s.52, 55,57).

10) První článek vyšel pod názvem Druhý Šalamoun (Malý čtenář, únor 1883, roč. I. sešit 6) napsal jej podle francouzského vzoru. Druhým je Zbožný kníže (Malý čtenář, červen 1883, roč. II., sešit 10). Bohužel se mine podařilo prostudovat pro nedostupnost tento časopis ročník III. z roku 1884 kompletně a částečně ročník II. z roku 1883.

11) SOkA Hradec Králové, FÚ Smidary, Pamětní kniha 1836-1926, fol. 227 (nalepený výstřížek z novin).

ské škole chlapecké a ve 4. a 5. třídě školy dívčí v Poličce.¹²⁾ Ze zdravotních důvodů se vzdal místa katechety a 7.května 1884 odchází na volnou faru do Markoušovic u Trutnova.¹³⁾

Byla to opět německá farnost. Své působení v Markoušovicích hodnotí jako nejsmutnější časy z celého života,¹⁴⁾ asi proto nezanechal v pamětní knize ani jeden vlastnoruční záznam.¹⁵⁾

Potom zažádal na faru v Borovnici v okrese Benešov a byl tam přeložen. Na faru se přistěhoval 10. dubna 1888. V pamětní knize farního úřadu v Borovnici začal psát stručné zápisy z historie farnosti, které jsou neukončené. V květnu 1894 začalo jednání mezi konzistory a panem farářem Šrámem o vyměnění za beneficium ve Starém Bydžově.¹⁶⁾

Do Starého Bydžova dorazil v sobotu 28.července 1894. Zde si všiml místních dějin a památek. Během jednoho roku sepsal a dal do tisku spis Chrám Páně sv. Prokopa v Starém Bydžově, jeho patronové, dějiny a památky. Podklady čerpal hlavně z pamětních knih farních, školních, ze zádušních účtů a literatury. Kniha obsahuje 73 stran, vydal ji vlastním nákladem, ač v knize je uvedena jako vydavatel hospodářská beseda. Zisk měl být věnován na vnitřní výzdobu kostela a doufal, že členové hospodářské besedy rozprodají tuto knihu. Náklad byl 400 výtisků, ještě po roce zbývalo 180 výtisků neprodaných, takže pan farář místo zisku měl nakonec škodu.¹⁷⁾ Celé dílo je rozděleno na 12 částí: I. Místopis farnosti, II. Popis kostela, III. Doba předhistorická, IV. Od zavedení křesťanství v Čechách až do r. 1450, V. Od r. 1450 až do reformace katolické r. 1621, VI. Od reformace katolické až do znovuzřízení samostatné duchovní správy v r. 1787, VII. Od znovuzřízení samostatné duchovní správy až po dobu nynější, VIII. Záduší kostela sv. Prokopa, IX. Při kostele sv. Prokopa jsou založeny následující fundační mše sv., X. Posvátné sochy (ve farnosti), XI. Školství, XII. Dodatek (Pamětihodné události a přehled pohybu obyvatel ve farnosti od r. 1788-1894). Knihu vytiskla v Novém Bydžově tiskárna V.a A. Janaty.

Ve Starém Bydžově se hlouběji zabýval historicko stavebním průzkumem sobě svěřeného kostela. Na půdě kostela objevil v místech, kde byl

12) SOkA Litomyšl, Pamětní kniha obecné a měšťanské školy v Poličce 1879 - 1909, s. 92.

13) SOkA Benešov, Farní kronika Borovnice 1858-1937, fol. 87.

14) SOkA Benešov, Farní kronika Borovnice 1858-1937, fol. 87.

15) SOkA Trutnov, FÚ Markoušovice, Farní kronika I., fol. 215-216.

16) Podrobně popisuje toto jednání v Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836 (Děkaný úřad Nový Bydžov), fol. 125 - 128.

17) Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836, fol. 129.

původně nad lodí dřevěný strop, místa po zasazených trámech, dále na mnohých místech v lodi opálené kameny po požáru, který datoval do švédských válek. Na evangelijní straně před schody na kazatelnu objevil zazděné místo cihlami, které určil buď jako zazděné dveře do bývalé sakristie, nebo místo po náhrobním kamenu. Při opravě dlažby nechal na svůj náklad otevřít kryptu a zpřístupnit ji. V pamětní knize starobydžovského kostela podrobně popsal postup prací i nález rakví příslušníků šlechtického rodu Kapounů ze Svojkova.¹⁸⁾ Epitaf rodiny Jindřicha Kapouna ze Svojkova byl za působení faráře Šráma vyčištěn akademickým malířem Ludvíkem Nejedlým v Novém Bydžově, vystaven na národopisné výstavě v Praze a potom předán k úschově a ošetřování do muzea v Novém Bydžově,¹⁹⁾ kde se dosud nachází. Dalším předmětem předaným do muzea byla cínová křtitelnice, za kterou muzejní spolek nechal zhotovit do kostela novou.²⁰⁾ Při rušení a rozvážení kopce Perštejnec nedaleko fary byly objeveny neglazované gotické kachle pocházející asi z poloviny 15. století, které ukazují výjevy ze života Kristova a Panny Marie, šlechtické znaky, středověký turnaj a podobně. Tyto kachle po očištění předal pan farář opět do muzea v Novém Bydžově a zde si je můžeme prohlédnout.²¹⁾ Dále bylo nalezeno křesadlo. Nejvzácnějším nálezem byl peníz, pravděpodobně zlatý, který mohl být barbarským padělkem zlatého solidu Filipa Makedonského;²²⁾ jeho osud se mi nepodařilo zjistit. Velkou pozornost věnoval zápisům do pamětní knihy, kde se můžeme dočíst též mnoho o historii Starého Bydžova.

Ve Starém Bydžově máme doklady i o Šrámově činnosti hospodářské. Byl členem hospodářské besedy,²³⁾ stal se zakládajícím členem Spořitelního a záložního spolku ve Starém Bydžově, který byl úředně registrován 22. prosince 1897 (od počátku byl jeho starostou až do odchodu do Smi-

18) Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836, fol. 447 - 448.

19) Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836, fol. 452.

20) Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836, fol. 445.

21) Epitaf rodiny Jindřicha Kapouna ze Svojkova, cínová křtitelnice a gotické kachle jsou součástí expozice muzea v Novém Bydžově (podle informací prom. hist. J. Prokopa).

22) Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836, fol. 913.

23) SOKA Hradec Králové, Hospodářská beseda Starý Bydžov (1883) 1889 - 1913, s. 12.

dar),²⁴⁾ byl propagátorem venkovských spořitel a přednášel o nich i ve Vinarech, Hlušicích, Žlunicích a Ohnišťanech, kde byly později založeny.

V listopadu 1901 zemřel ve Smidarech P. František Malý ve věku 88 let. Krátký čas administroval faru starší kaplan Josef Pfof. Poté byla smidarská fara svěřena faráři Václavu Šrámovi, který se do Smidar přestěhoval 17. dubna 1902.²⁵⁾

Zde napsal své nejrozsáhlejší dílo, Paměti městečka Smidar nad Cidlinou. Dílo nejlépe charakterizuje hned úvod, kde píše: „Připomínám, že „Paměti“ psány jsou pro obyvatele domácí, a tím snadno každý si vysvětlí, že nalézá se v nich mnoho, co pro širší veřejnost zajímavosti postrádá.“ Knihu napsal tak, aby se v ní místní obyvatelé dozvěděli co nejvíce o svých předcích, bohatě cituje z městských knih, matrik, odkazuje se na poznámky prof. Malého z novobydžovského muzea, informace učitelů, literaturu. Knihu napsal a do tisku připravil během dvou let. Jeho práce byla usnadněna tím, že farní archiv měl doma na faře a archiv města byl uložen na radnici. Kniha obsahuje tyto kapitoly: Kniha první - Smidary až do povýšení za městečko r. 1562. Červeněves, Mstihněv, Pernštejn, Loučná Hora, Meziříčí, Chotělice, Kříčov. Kniha druhá - Panství smidarské od r. 1558 do konce 17. věku. Kniha třetí - Panství smidarské ve věku 18. a 19. Kniha čtvrtá - Dějiny Smidar do konce věku 17. Kniha pátá - Dějiny městečka Smidar ve věku 18. Kniha šestá - Dějiny městečka Smidar ve věku 19. Kniha sedmá - Zemědělství a roboty. Kniha osmá - Řemesla a jarmarky. Kniha devátá - Věci náboženské. Kniha desátá - Školství. Kniha jedenáctá - Zdravotnictví. Kniha dvanáctá - Chudinství. Kniha třináctá - Život společenský. Kniha čtrnáctá - Obce přifařené. Dodatek - Odhalení desky básníku Karlu Sudimíru Šnajdrovi a sjezd rodáků smidarských. Doplňky. Abecední ukazovatel. Kniha má 384 stran, je doplněna fotografiemi tištěnými na křídovém papíře a dvěma plánky, které nakreslil jeho synovec Karel Šrám, učitel v nedalekých Vinarech. Pan farář vydal tuto knihu vlastním nákladem. Za jeho života nebyla zcela rozebrána a při projednávání pozůstalosti dlužil biskupské knihtiskárně ještě 550 K.²⁶⁾ Kniha byla ještě několik let po jeho smrti rozprodávána.

24) SOKA Hradec Králové, Záložna Kampelička Starý Bydžov, Protokoly valných hromad 1897 - 1928 s. 1, 2, 24, 25.

25) Gedenkbuch der Altbydžover Expositurkirche vom Jahre 1836, fol. 456.

26) SOKA Hradec Králové, C.K. soud okresní v Novém Bydžově - Spisy o projednání pozůstalosti po P. Václavu Šrámovi ze Smidar.

Za svého působení ve Smidarech publikoval též v týdeníku *Obnova*.²⁷⁾

Ve farní pamětní knize smidarské prováděl rozsáhlé záznamy. Hodně místa věnoval dějinným poznámkám. Popisuje dějiny školy, posloupnost duchovních ve Smidarech. Knihu doplnil fotografiemi duchovních, města, úmrtními oznámeními zdejších duchovních, výstřižky z novin a popisem svého duchovního působení. Na straně 999 píše dokonce o Františku Ladislavu Riegrovi u příležitosti jeho pohřbu.

Nezapomínal ani na společenský život. Velkou událostí v životě městečka bylo odhalení desky básníku Karlu Sudimíru Šnajdrovi a sjezd rodáků smidarských. Předsedou organizačního výboru byl zvolen pan farář Šrám. Slavnost proběhla ve dnech 6. až 8. srpna 1904 s bohatým programem.²⁸⁾

Také se dochoval rukopis dějin Vysokého Veselí. Na tomto díle začal pracovat pravděpodobně ve Smidarech. Psal hlavně na základě literatury, dále se odvolává na matriky, Berní rulu. Rukopis má 49 popsaných stran a je vloženo několik lístků s poznámkami, dva výpisy z městských knih od jiného pisatele a dopis od Hanuše Kupfnera s datem 1. dubna 1908. Celý rukopis hovoří o šlechtických majitelích Vysokého Veselí a je zpracován přibližně do konce 17. století.²⁹⁾

Pro zajímavost uvádím časopisy, které pan farář odebíral před svou smrtí a nestačil je zaplatit: *Vlast*, *Dělnické noviny*, *Vychovatel*, *Hlasy Svatováclavské*, *Naše Listy*, *Vzdělávací četba katolické mládeže*, *Sborník historického kroužku*, *Husitství ve světle pravdy*, *Obrana víry*, *Kazatelna*.³⁰⁾

Za svoje působení v duchovní službě byl roku 1907 jmenován biskupským notářem.³¹⁾

Zdravotní stav Václava Šráma se ve Smidarech postupně horšil a v posledních dvou letech mu znemožňoval vykonávání duchovní sprá-

27) Popis požáru cukerné rafinerie ve Skřivanech *Obnova* roč. XI. (1905) č. 11. Článek Prelát František Fiala kaplanem a farářem ve Smidarech *Obnova* roč. XI. (1905), č.46, pojednává o zakladateli veřejné knihovny ve Smidarech.

28) O této události píše v časopise *Obnova*, roč. X., 1904 č. 33, 34 a také v Dodatku *Paměť městečka Smidar nad Cidlinou*. Pamětní list vydaný při této příležitosti je ve fondu *Varia Smidary* v SOKA Hradec Králové.

29) SOKA Hradec Králové, Archiv fary Starý Bydžov, kart. č. 1.

30) SOKA Hradec Králové, C.K. soud okresní v Novém Bydžově - Spisy o projednání pozůstalosti po P. Václavu Šrámovi ze Smidar.

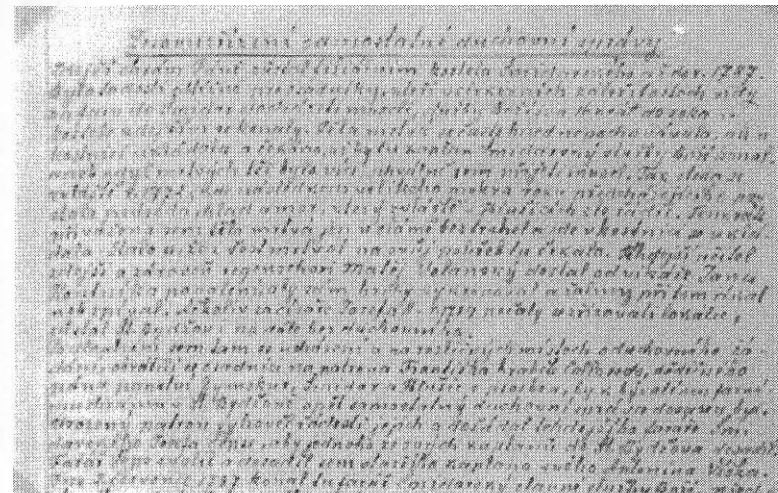
31) SOKA Hradec Králové, FÚ Smidary, Pamětní kniha 1836 - 1926 fol. 226.

vy. Zemřel dne 9. února 1909 v 11 hodin a byl pohřben 13. února 1909 do hrobu na místním hřbitově,³²⁾ který v současné době není označen a byl jsem na něj upozorněn místními pamětníky.

Bohužel nekrolog v časopise *Hradecký kraj* (č. 1.-2., ročník VI., s.58) uvádí pouze autorství Historického nástinu.

Smidary jako projev uznání měly v roce 1938 Šrámovu ulici.³³⁾ Pravděpodobně po roce 1948 byla přejmenována a po listopadu 1989 při dalším přejmenovávání ulic již na svého historika Smidary zapomněly.

Václav Šrám stále zůstává významným regionálním historikem. Díky němu měly Starý Bydžov i Smidary poměrně brzy sepsány a vydány své dějiny a tato díla nebyla dosud překonána. Nástin dějin má stále velký význam pro historiky. V. Šrám byl nejen horlivým knězem, který zaváděl do farností různé náboženské spolky, organizoval svaté misie na posílení náboženství, ale i českým vlastencem, který se zapojoval do veřejné práce.

Ukázka rukopisu V. Šráma z pamětní knihy kostela ve Starém Bydžově, strana 69.

32) SOKA Hradec Králové, FÚ Smidary, Pamětní kniha 1836 - 1926, fol. 226.

33) SOKA Hradec Králové, Archiv města Smidar, kart. č.1 pojmenování ulic.

P. Václav Šrám
Olej na plátně 54 x 70,5 cm od Karla Medlika z Nové Paky,
obraz je uložen na faře ve Smidarech.

Hrob P. Václava Šráma na hřbitově ve Smidarech.

Jan 2. 1904

PAMĚTI
MĚSTEČKA SMIDAR

NAD CIDLNOU.

VYPRÁVUJE

— VÁCLAV ŠRÁM. —

FARÁŘ VE SMIDARECH.

*C 171
1044*

V HRÁDKCI KRÁLOVĚ.

Tiskem blok. knihtiskárny. — Nákladem Vác. Šráma, faráře ve Smidarech.

1904.

Dílo V. Šráma